

14 mei 2023

Zesde zondag van Pasen

Lezingen: Hand. 8,5-8 en 14-17; Ps. 66; 1 Petr. 3,15-18; Joh 14,15-21 (A-jaar)

Inleiding

Eerste Schriftlezing: Handelingen 8,5-17

Het bijbelboek Handelingen – het vervolg op het evangelie volgens Lucas – is het verhaal van een serie bewegingen van Jeruzalem naar Rome, van de Joden naar de heidenen, van Petrus naar Paulus. De auteur van de Handelingen, die wij met de traditie het beste Lucas kunnen noemen, spreekt van de middelpuntvliedende dynamiek die het jonge christendom voortbeweegt.

De Handelingen van de apostelen wordt ook wel *het evangelie van de Geest* genoemd. Het is de dynamiek van de heilige Geest die de gelovigen bijeenbrengt en omvormt tot een solidaire gemeenschap (2,43-47; 4,32-37) én de leerlingen openwaait om ook de heidenen van harte in de geloofsgemeenschap op te nemen (8,26-40; 28,11-31; vgl. Joël 3,1-5; Hand. 2,17-21).

Het zich vurig en eensgezind wijden aan het gebed begeleidt de gelovigen bij hun gemeenschapsvorming en bij hun getuigenis van de opstanding aan Joden en heidenen (1,14; 2,42-47; 4,24-31). Dankzij het bidden om de Geest blijven zij in beweging en kunnen zij het koninkrijk van God in alle vrijmoedigheid verkondigen tot zegen van mensen.

Het (her)lezen van dit *evangelie van de Geest* kan ons helpen ons mee te laten nemen in de beweging van de Geest van Jezus Christus als mensen die bijeengeroepen zijn om vrijmoedig in de voetstappen van Jezus Christus te blijven treden.

In onze perikoop (Hand. 8,5-17) wordt verhaald dat het vrijmoedig in de voetstappen van Jezus Christus treden, na de steniging van diaken Stefanus, niet zonder gevaar is: de gemeente in Jeruzalem wordt vervolgd, de leerlingen verspreiden zich daarom over Judea en Samaria. Saulus treedt op met geweld. Maar de verdreven leerlingen trekken rond en verkondigen vrijmoedig het woord van God (8,1-4).

Zo gaat diaken Filippus naar de stad Samaria en verkondigt aan de inwoners de Messias. De inwoners luisteren gespannen met grote belangstelling en vol ontzag. Filippus verkondigt met gezag en doet wonderbaarlijke dingen: veel mensen worden bevrijd van onreine geesten en tal van verlamden en kreupelen worden genezen (door God). De vreugde kan niet op en wordt ook in Jeruzalem vernomen.

Petrus en Johannes worden door de apostelen uitgezonden naar Samaria. De Samaritanen waren wel gedoopt in de Naam van de Heer Jezus, maar hadden nog niet de heilige Geest ontvangen. Na het gebed leggen Petrus en Johannes hun de handen op en zo ontvangen zij de heilige Geest en worden zij geest-verwant van Jezus Christus.

Epistellezing: 1 Petrus 3,15-18

Zie: Chr.Gr. Müller, *Der Erste Petrusbrief*, Göttingen 2022, en: P. van Veldhuizen, 'In de wereld staan. De eerste brief van Petrus' in: Henk Janssen & Klaas Touwen (red.), *Steenrots en struikelblok. Petrus in de Evangelies, Handelingen en brieven*, Vught 2017, 94-103.

Evangelielezing: Johannes 14,15-21

Jezus is afscheid aan het nemen van zijn leerlingen. Waar het op aan komt, wordt nu ter sprake gebracht. Jezus is *de weg, de betrouwbare ten leven*: Hij is dé weg naar de Vader. Kan niemand tot de Vader komen tenzij door Jezus? Hoe zit het dan met de vele godsdiensten en de ene weg? vraagt Jan Hulshof zich af: *Wanneer we de weg gaan die Hij is, gaan we de weg*

van dienstbaarheid. Wanneer we de waarheid omarmen die Hij is, omarmen we een waarheid die bevrijdt. Wanneer we het leven delen dat Hij is, delen we het lot van de graankorrel die sterft opdat velen tot leven komen: boeddhisten, hindoes, moslims, atheïsten, joden, en christenen en alle anderen die God zoeken.

In dit afscheidsgesprek speelt *agapè* een hoofdrol. *Agapè* is de Griekse vertaling van het Hebreeuwse *ahava* en betekent *liefde*. Het gaat om liefde tussen ouders en kinderen (Gen. 22,2); liefde tussen heer en knecht (Deut. 15,6); loyaliteit tussen volk en koning (1 Sam. 18,16); vriendschap tussen twee mannen (1 Sam. 18,1); liefde tussen man en vrouw (Gen. 29,1⁶⁻²⁰; Hoogl. 1,3; 4,7); naastenliefde/ vreemdelingenliefde (Lev. 19,18.34); liefde van God en mens (Spr. 3,12); liefde van mens en God (Deut. 5,10; 6,5). Dit geladen woord is dus alomvattend en verbindt mensen met elkaar en met God. In dit dynamische woord komen gevoel, wil en keuze bij elkaar. Met je gehele persoon – lichaam en ziel – heb je de ander lief en je vindt je vreugde in de vreugde van de ander (2 Kor. 1,24). Deze ge-aarde liefde brengt alles in een zin- en vreugdevol verband, verbindt mensen en God met elkaar (vgl. 1 Kor. 12,31-13,13).

Het verbond tussen de Vader, de Zoon en de Geest is een liefdesverband, een liefdesgemeenschap.

Een liefdesmysterie, niet om te analyseren, maar om bij te verwijlen en te koesteren. In deze liefdesgemeenschap mogen wij delen door de Zoon, in wie de grootheid van de Vader zichtbaar wordt, lief te hebben, dat blijkt uit het van harte doen van de opdrachten van de Zoon. De Zoon laat zijn leerlingen niet verweesd achter: *Dan zal Ik de Vader vragen jullie een andere pleitbezorger te geven, die altijd bij je zal zijn: de betrouwbare Geest van de waarheid.* De van God afgekeerde wereld heeft geen oog voor Hem, maar zij wel.

‘Nog een korte tijd en de wereld zal Mij niet meer zien, maar jullie zullen Mij wel zien, want Ik leef en ook jullie zullen leven. Dan zul je begrijpen dat Ik in mijn Vader ben, dat jullie in Mij zijn en dat Ik in jullie ben. Wie mijn opdrachten kent en zich eraan houdt, heeft Mij lief. Wie Mij liefheeft zal de liefde van mijn Vader en Mij ontvangen, en Ik zal mij aan hem bekendmaken’ (14,19vv).

*Voor wie geen liefde kennen:
dat zij u kennen.
Gij blijft ons bij, laat niet verweesd
ons achter, zendt uw troost, de Geest,
die moed geeft om te spreken,
het zwijgen kan doorbreken,
die toekomst schrijft, ons leven leest.
Voor wie geen waarheid kennen:
dat zij u kennen.
(Andries Govaart, 141)*

Literatuur

- G.P. Freeman/H. Janssen OFM, ‘Handelingen van de Apostelen – Wereldwijd’, in: *De Bijbel Spiritueel*, Zoetermeer 2004, 607-614
A. Govaart, *De weg die je goedgevoelt. Verzamelde liederen*, Middelburg 2022
J. Hulshof, *Zondag aan de rivier*, Baarn 2018
‘Het Onderwijs van de Twaalf Apostelen (Didachè)’, in: A.Klijn, *Apostolische Vaders 1*, Kampen 1981, 225-257
J. Smit, *Het verhaal van Johannes. Sleutelfiguren uit zijn evangelie*, Berne Heeswijk 2015
Sj. van Tilborg, *Johannes*, Bostel 1988
H. Welzen, *Tasten naar het geheim*, Berne 2016

Preekvoorbeeld

Woorden die kwetsen en woorden die helen

Het verhaal uit Handelingen dat we vandaag lezen, volgt op de steniging van Stefanus. Als diaken droeg Stefanus zorg voor weduwen en wezen. Maar hij krijgt ruzie met leden van de synagoge. Wanneer hij voor de hogepriester wordt gebracht, houdt hij een vurige preek, waarin hij zijn toehoorders bekritiseert dat zij niet naar de wet hebben geleefd. Een woedende menigte stort zich op hem en stenigen de diaken als eerste martelaar buiten de stadsmuren. Dit leidt tot meer vervolgingen onder christenen, die op de vlucht slaan. In deze dreigende situatie gaat ook Filippus naar Samaria om te verkondigen en wonderen te verrichten. Hij bevrijdt mensen van onreine geesten. Geneest kreupelen en verlamden. Een voorbeeld van standvastig geloof.

Het boek Handelingen maakt z'n naam waar: het is een dynamisch boek waarin de leerlingen bewegen van Jeruzalem naar Rome, van de joden naar de heidenen en van Petrus naar Paulus. In deze onrustige situatie vormen zich langzaam gemeenschappen. Waarbij de leerlingen ook heidenen bij de geloofsgemeenschap betrekken. En ook wij maken onderdeel uit van deze beweging.

Jezus vat aan het begin van de Evangelielezing zijn boodschap samen: 'Als je mij liefhebt, houd je dan aan mijn geboden.'

De liefde van Jezus is grenzeloos, alomvattend maar niet onvoorwaardelijk. Het is tweerichtingsverkeer: niet statisch, maar dynamisch. Een beweging van: geven en nemen, hart en handen, zieken en niet-zieken, joden en heidenen. Er is zelfs beweging tussen de levenden en doden. Want de eerste christenen worden niet alleen voorgegaan door de leerlingen, maar lopen in een spoor dat Jezus begon en waar ook Stefanus als eerste martelaar de dood vond.

Met Pasen vierden we dat deze dood niet het einde is. Waarbij we geloven dat Jezus niet het leven is *afgenomen* in een oneerlijk proces. Hij heeft zijn leven *gegeven*. Uit liefde. Voor zijn leerlingen, zijn Vader in de hemel en voor ons allemaal. Hier is een dynamiek tussen geven en vergeven. Jezus schonk ons met zijn kruisdood vergeving voor de zonden. En ook Stefanus vraagt God in zijn laatste woorden vergeving voor degenen die hem doodden.

In deze twee heftige verhalen lezen we wat de boodschap van Jezus inhoudt. Dat christen zijn, is verbonden met alles geven. Niet eens in de eerste plaats wat je *hebt*. Maar vooral: geven wie je *bent*.

Wat dat betekent, heeft ook Stefanus ervaren wanneer hij in een vurige preek zijn geloof belijdt. Dit valt slecht bij zijn toehoorders. Hij wordt eerst geëxcommuniceerd naar buiten de stadsmuur en vervolgens gestenigd. Dergelijke gruwelijkheden komen in Nederland niet meer voor. Tegenwoordig wordt iemand gecancelled. Of monddood gemaakt. Al mogen we online doodsverwensingen of bedreigingen niet onderschatten. Woorden kunnen zeker pijn doen. Dat is precies de uitwerking geweest van Stefanus' preek, waardoor hij zich de woede van de gekwetste menigte op de hals haalde.

Het verhaal van Stefanus doet mij denken aan een bekend, oud kinderversje: *Sticks and stones may break my bones. But words will never hurt me.*

Er zit wijsheid in dit oude gezegde. Het geeft een advies hoe je moet omgaan met mensen die schelden of nare dingen zeggen. Door je er niks van aan te trekken, het van je af te laten glijden. Want ook vandaag komen we mensen tegen die onzin vertellen, ons boos maken of ons kwetsen. Soms is het beter je hiervoor af te sluiten, of niet op te reageren. Maar soms is een weerwoord *wel* belangrijk of volgt een fel debat. Een strijd met woorden op inhoud, waarbij de persoon buiten schot blijft.

Discussie is belangrijk. Want niet alleen botten kunnen breken. Ook geloof of idealen. En was dit niet juist het doel van de vervolgingen van de gemeente? Maar het tegendeel

gebeurde. De gelovigen werden juist standvastig en gingen door met het verspreiden van hun boodschap. Dat wij vandaag nog als christenen bij elkaar komen, is een wonder en te danken aan het geloof van de eerste, dappere christenen. In plaats van te verlammen gingen ze genezen. In plaats van te vluchten gingen ze bevrijden.

Nog steeds zijn mensen bereid om te sterven voor hun idealen. Dappere Iraniërs die zich uitspreken, maar de doodstraf krijgen. Navalny die in een Siberisch strafkamp zit waar Poetin hem en zijn kritiek vergeefs probeert te breken.

Zo zijn er veel voorbeelden van hedendaagse helden die hun leven in de waagschaal stellen voor een hoger doel. Voor vrede, gezondheid of rechtvaardigheid.

Ook Jezus strijdt met het woord. Zijn boodschap van liefde is verpakt in geboden. Dit zijn de normen die de waarden moeten beschermen. Om liefde en gerechtigheid te brengen, zijn wetten en regels nodig. Jezus wist dat hij de wereld niet kon redden met alleen maar goede bedoelingen. Er zijn ook richtlijnen nodig waar mensen naar kunnen leven. Wetten die mensen kunnen beschermen. Zoals de weduwen en wezen waar Stefanus als diaken voor zorgde, omdat daar in die tijd helemaal niks voor was geregeld.

Maar regels kunnen mensen ook gevangen houden. Bijvoorbeeld de onderdrukkende wetten die de taliban opleggen. De onrechtvaardige sharia in Iran. De gekmakende bureaucratie van het Nederlandse belastingstelsel. Soms worden regels gebruikt als stok om mensen mee te slaan.

We kunnen ook vandaag met bewondering kijken naar mensen die zich inzetten voor liefde en rechtvaardigheid. Die hun idealen niet laten breken. Die niet verlammen bij tegenslag. Zich niet monddood laten maken. Omdat ze geloven in iets groters. Iets belangrijkers. Die bereid zijn alles te geven. En in navolging van Jezus mogen we erop vertrouwen dat gebroken botten niet het einde zijn, maar een nieuw begin. Dat woorden een wapen zijn tegen onrecht.

En ook wij kunnen iedere dag kiezen of we de eerste steen gooien naar iemand waar we het niet mee eens zijn of dat we het stokje overnemen en de woorden van Jezus in de praktijk brengen. Woorden die helen in plaats van kwetsen.
Amen.

inleiding Henk Janssen OFM
preekvoorbeeld dr. Sanneke Brouwers